

Kurikulum programa Muzika nade

Dopreti do svakog učenika

SADRŽAJ

UVOD	3
Značaj umetnosti i muzike u programu nastave i učenja	3
Pristupi u muzičkom obrazovanju	4
Uloge u nastavi programa Muzika nade	4
PROGRAM MUZIKA NADE	6
Opšta očekivanja programa Muzika nade	6
Kreativni proces	7
Kritičko-analitičko mišljenje	8
Proces razvoja kritičko-analitičkog mišljenja	9
PROCENA I EVALUACIJA UČENIČKIH POSTIGNUĆA	12
Osnovna razmatranja i iskustva programa Muzika nade	12
Tabela postignuća po kriterijumima	13
VAŽNA RAZMATRANJA ZA PLANIRANJE RAZVOJA PROGRAMA MUZIKA NADE	15
Nastavni pristupi i strategije nastave	15
Integrirano učenje	21
Edukacija o antidiskriminaciji u programu	23
PREGLED PROGRAMA NASTAVE I UČENJA MUZIKA NADE ZA OSNOVNE ŠKOLE U TRI NIVOVA	25
Opšta očekivanja programa Muzika nade prvog nivoa	26
REČNIK	30

UVOD

ZNAČAJ UMETNOSTI I MUZIKE U PROGRAMU NASTAVE I UČENJA

Umetnost je od suštinskog značaja za intelektualno, društveno, emocionalno i fizičko obrazovanje učenika, za njihov rast i blagostanje. Umetnička iskustva, stoga, imaju dragocenu ulogu u pomaganju učenicima da ostvare svoj potencijal i da u potpunosti učestvuju u zajednici i društvu u celini.

Muzičko obrazovanje, kao važan segment umetnosti, učenicima omogućava da kroz proces samootkrivanja istražuju i izražavaju sebe i steknu uvid u svet koji ih okružuje. Ono korišćenjem kreativnog i kritičkog načina razmišljanja može da kod učenika pobudi visoki intezitet angažovanja, razvoj motivacije za učenje i razvoj samopouzdanja. Negujući i podstičući maštu učenika, što uz pomoć tradicionalnih ili savremenih muzičkih formi, muzika im pokazuje da su deo žive kulture koja se menja i da treba ceniti sličnosti i razlike kod različitih oblika izražavanja muzičke umetnosti, bilo ljudi iz okoline, ili iz sveta.

Program nastave i učenja u Muzici nade

Nastavni plan i programa *Muzika nade* ima za cilj da pomogne učenicima da razviju razumevanje i uvažavanje muzike, kao i sposobnost da je stvaraju i izvode, tako da su sposobni da u muzici pronađu doživotni izvor uživanja i ličnog zadovoljstva. Naglasak se stavlja na podsticanje učenika da postanu aktivni učesnici u komponovanju muzike, istraživanju ideja kroz muziku, reagovanju na muziku i njeno izvođenje. Zanimljiv i izazovan program u *Muzici nade* ima za cilj da razvije praktične umetničke veštine i omogući učenicima da izoštre svoju sposobnost rasuđivanja, kritičkog mišljenja i da istražuju emocionalne reakcije na muziku. Učenici razvijaju muzičku pismenost pevanjem, sviranjem, korišćenjem tela, izvođenjem, stvaranjem i aktivnim slušanjem. Stoga program *Muzika nade* nudi uravnotežen muzički program koji uključuje sve nabrojane komponente i koji može da obuhvati široki spektar učenika. **Deca uče da vole muziku kada imaju priliku da je iskuse u kontekstu bogatog i raznovrsnog programa.**

PRISTUPI U MUZIČKOM OBRAZOVANJU

U srži programa nastave i učenja programa *Muzika nade* su centralne ideje – **razvoj kreativnosti, razvoj komunikacije, razumevanje kulture i uspostavljanje veza.**

Razvoj kreativnosti	• razvijanje estetske svesti • korišćenje kreativnog procesa • kreativni pristup rešavanju problema • preduzimanje inovativnog pristupa pred predstojećim izazovom
Razvoj komunikacije	• rukovanje muzičkim elementima i oblicima da bi se prenele ili izrazile misli, osećanja, poruke ili ideje • korišćenje procesa kritičke analize • konstruisanje i analiziranje muzičkih dela, sa fokusom na analizu i komunikaciju smisla • korišćenje novih medija i tehnologija za proizvodnju muzičkih dela koja pokazuju misli, osećanja i muzičke ideje
Razumevanje kultura	• razumevanje kulturnih tradicija i inovacija • konstruisanje ličnog i kulturnog identiteta (razvijanje osećaja sebe i osećaja za odnos između sebe i drugih lokalno, nacionalno i globalno) • posvećenost socijalnoj pravdi i bavljenje pitanjima životne sredine
Uspostavljanje veza	• uspostavljanje veza između kognitivnog i afektivnog domena (izražavanje misli i osećanja pri stvaranju i izvođenju muzičkih dela) • saradnja u stvaranju dela sa drugima i izvođenje u ansamblima • uspostavljanje veza između muzičke umetnosti i drugih predmeta (npr. prenošenje znanja, veština i razumevanja koncepata na druge predmetne oblasti)

ULOGE U PROGRAMU MUZIKA NADE

Šta želimo da razvijemo kod učenika

Muzika nade veruje u postepeno sticanje odgovornosti kod svojih učenika. Cilj joj je da postanu odgovorni za svoj proces učenja i spremni da svojim naporom poboljšaju sopstvena postignuća i rezultate u okviru grupe. Učenje da se preuzme odgovornost za sopstveni napredak i postignuće je važan deo obrazovanja svakog učenika. Tokom godina smo se uverili da sposobnost da se osmišljava proces učenja, istraje u njemu i upravlja svojim emocionalnim reakcijama, su veštine koje zahtevaju visoki stepen samodiscipline, rada, vežbanja, i koje se neretko, ako i uopšte, dostižu tek krajem drugog ciklusa obrazovanja.

Kroz praktičan primer muzičkog obrazovanja učenicima pomažemo da prodube svoje uvažavanje i razumevanje umetničke muzike, kao i da koriste veštine, koje su razvili učeći muziku, u raznim drugim kontekstima i školskim predmetima – na primer, da im stečeno muzičko znanje pomogne da se angažuju u procesu učenja drugih predmeta i da budu spremni da revidiraju svoje stavove. Učenicima je takode data mogućnost da u okviru programa produže svoje učenje muzike i postanu važni lideri programa *Muzika nade* koji će podučavati mlade učenike.

Nastavnici programa Muzika nade

Kvalitetna nastava je ključ učeničkog uspeha. **Nastavnici** su odgovorni za razvoj odgovarajućih strategija koje pomažu učenicima da dostignu ciljeve programa nastave i učenja programa *Muzika nade*, kao i za razvoj adekvatnih metoda procene i vrednovanja učeničkih postignuća. Nastavnici su ti koji unose entuzijazam, različite pristupe nastavi, procenjivanju i ocenjivanju znanja u učionici, rešavanju individualnih potreba učenika i finalno kreiranju najboljih metoda za učenje prilagođene svakom učeniku, bez izuzetka.

U samom procesu obrazovanja nastavnici imaju fokus da akademska znanja učenicima predstave u formi igre, kao najadekvatnije forme učenja u osnovnim školama. Kroz ova iskustva učenja, nastavnici omogućavaju svojim učenicima da naprave smislene veze između onoga što već znaju i onoga što treba da nauče. Učenje u formi igre učenicima pomaže da eksperimentišu putem pokušaja i grešaka, pronalaze rešenja za probleme, razrađuju najbolje strategije i grade novo samopouzdanje i veštine. Nastavnici programa *Muzika nade* učenicima često pružaju priliku da vežbaju i primenjuju muzičke i umetničke koncepte i, kroz redovnu i raznovrsnu procenu, daju specifične i opisne povratne informacije koje su im potrebne kako bi nadalje razvijali i usavršavali svoje veštine.

Muzika nade podstiče nastavnike da koriste svoje predznanje o učenicima i da prilagođavaju aktivnosti iz programa nastave i učenja učeničkim potrebama i životnim prilikama, kako bi im se pomoglo da ostvare programske ciljeve najbolje što umeju. *Muzika nade*, kao partner akademskoj i obrazovnoj zajednici teži da bude važan resurs za školski program učenja predmeta muzičke kulture. Ona pruža model primene muzičke umetnosti u životu i van škole. Takvo modeliranje i mentorstvo može obogatiti ne samo obrazovno iskustvo učenika već i život zajednice odakle učenik potiče. U saradnji sa školama, školskim odborima, lokalnom samoupravom, i nadležnim Ministarstvom prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, *Muzika nade* uključuje svetski priznate umetnike i volontere iz zajednica kao podršku časovima muzičke kulture i promovira fokus na muzičku umetnost kako unutar tako i van škole. Ove veze su posebno korisna pomoć u dostizanju ishoda zvaničnog programa nastave i učenja.

PROGRAM MUZIKA NADE

OPŠTA OČEKIVANJA PROGRAMA MUZIKA NADE

Inkluzivni program Muzika nade je dizajniran u obrazovne svrhe, sa jasnim kriterijumima u kojem nastavne jedinice dostižu ishode, zadate od strane Zavoda za unapređenje obrazovanja i vaspitanja.

Program primarno razvija niz osnovnih veština kao što su kreativno, analitičko, kritičko razmišljanje, i komunikacijske veštine. Budući da učenici najbolje uče kada ih svesno podstičemo da prate svoja razmišljanja dok uče (metakognicija), *Muzika nade* je osmislila program nastave i učenja koji podstiče takvo razmišljanje. Učenje u muzičkoj umetnosti ne može se posmatrati samo kao učenje činjenica, i mora se fokusirati na razvijanje znanja i veština učenika kroz praktični način i rad, prilagođen učenikom uzrastu.

Svi nivoi programa nastave i učenja u *Muzici nade* teže da dostignu sledeća opšta očekivanja:

Stvaranje (komponovanje) i izvođenje se fokusira na kreativnu upotrebu različitih muzičkih formi za izražavanje i prenošenje osećanja i ideja. Od učenika se zahteva da budu aktivno angažovani u fazama kreativnog procesa stvaranja. Kada su uključeni u kreativni proces, učenicima treba dati priliku da budu inventivni i maštoviti u svom razmišljanju, a ne samo da pronađu očekivani odgovor. Refleksija i povratna informacija su suštinski delovi kreativnog procesa, omogućavajući učenicima da procene sopstvena postignuća i da rastu u svojim kreativnim nastojanjima.

Tokom procesa u kojem se učenici bave stvaranjem i izvođenjem muzike, oni uče da komponuju i fokusiraju svoje misli na muzičku formu, istražuju i eksperimentišu sa instrumentima i pronađenim zvukovima iz okoline, kao i kompozicionim formama i tehnikama koje su prikladne za njihovu razvojnu fazu. Uče da revidiraju i usavršavaju svoj rad, i prezentuju svoje kompozicije ili ih izvode sa drugima. U tom procesu učenici će doživeti radost muziciranja, stvaranja kompozicija koje izražavaju i komuniciraju njihove ideje i osećanja, naučiti da identifikuju i rešavaju probleme i primenjuju stečena znanja, kako samostalno tako i u saradnji sa drugima.

Razmišljanje, komunikacija i analiza se fokusira na svest učenika i komunikaciju o emocionalnim i intelektualnim razmišljanjima u okviru dela različitih muzičkih formi. Učenici se podstiču da koriste proces kritičke analize, da bi odgovorili, analizirali i interpretirali muziku koju doživljavaju ili čuju. Dok izražavaju svoje prvobitne misli, osećanja i ideje o muzici, će naučiti da analiziraju svoje muzičke izbore i istraže kontekst u kojem je stvorena muzika, te izgrade znanje i jezik koji su im potrebni za komunikaciju o muzici kao i kroz muziku. Učenici takođe, uče da se sve ideje mogu izmeniti ili proširiti i da se mogu razmatrati iz različitih perspektiva. Vežbanje korišćenja procesa kritičke analize ima za cilj da im se pomogne da prevaziđu potrebu brzog rasuđivanja i razviju informisana lična gledišta i da nauče kako da artikuliraju svoje kreativne i umetničke izbore.

Istraživanje formi i kulturnog konteksta fokusira se na svest i razumevanje učenika o tome kako su se različite muzičke forme razvijale u različitim vremenima i mestima, kao i o ulozi muzičke umetnosti u životima učenika i njenom uticaju na lokalnom, nacionalnom, i globalnom planu. Fokus ne bi trebalo da bude na učenju činjenica, već na smislenom proširenju procesa kreiranja i učenja muzike. Učenici će unaprediti svoje razumevanje muzike različitih kultura proučavanjem širokog spektra muzike i muzičara iz različitih vremenskih perioda i kultura, uključujući romska, manjinska, lokalna, nacionalna i globalna društva.

Tri grupe očekivanja su usko povezane, a znanja i veštine opisane u svakoj grupi međuzavisne i komplementarne. Nastavnici svojom umešnošću planiraju aktivnosti koje spajaju očekivanja sve tri grupe i učenicima pružaju one vrste iskustava koja promovišu smisleno učenje i pomažu da razumeju međusobne odnose između kreativnog i praktičnog rada, kritičke analize i upoznavanja sociokulturnog i istorijskog konteksta muzičke umetnosti.

KREATIVNI PROCES

Od učenika se očekuje da u procesu učenja koriste kreativni proces i time steknu i primenjuju znanja i veštine iz oblasti muzičke umetnosti. Sva deca imaju sposobnost da budu kreativna i obrazovanje koje se oslanja na tu sposobnost je ono koje produbljuje dečji kapacitet za umetničko izražavanje i predstavljanje. Dečja svest o sopstvenim unutrašnjim osećanjima i mislima su preduslov za stvaranje bilo koje umetnosti. Stoga kreativnost uključuje pronalazak i asimilaciju novog mišljenja i njegovu integraciju sa postojećim znanjem. Ponekad se kreativni proces više svodi na postavljanje pravih pitanja nego na pronalaženje pravog odgovora. Paradoksalnost leži u tome što kreativnost uključuje i spontanost kao i istovremeno ciljan i fokusiran napor. Pošto se kreativnost ne javlja u vakuumu neophodno je da se ostvare uslovi koji je podstiču i unapređuju njen razvoj. Iz tog razloga je važno da nastavnici budu svesni da atmosfera koju stvaraju za učenje utiče na prirodu samog učenja.

Okruženje koje je pogodno za kreativnost je ono u kojem se učenici ne plaše da predlažu alternativne ideje i rizikuju.

Prepoznali smo nekoliko faza kreativnog procesa kroz koje učenik u procesu učenja može proći i to su:

- izazov i inspirisanost
- predlaganje i generisanje ideja
- planiranje i fokusiranje
- istraživanje i eksperimentisanje
- izrada preliminarnih radova
- revizija i prečišćavanje
- predstavljanje, izvođenje i deljenje
- razmišljanje i vrednovanje

Kako se učenici i nastavnici sve više upoznaju sa kreativnim procesom, tako se osposobljavaju i da variraju redosled faza u kreativnom procesu.

Ponekad će kreativni proces voditi učenike kroz kompletan ciklus, dok će u drugim slučajevima, taj proces potrajati samo do faze „istraživanja i eksperimentisanja”. Istraživanja jasno ukazuju na to da pomenuta "faza istraživanja i eksperimentisanja" je kritična u svakom kreativnom procesu. Stoga učenike treba podržati u toj fazi i podsticati da eksperimentišu sa širokim spektrom materijala, alata, tehnika i dati im brojne mogućnosti za istraživanje i rukovanje muzičkim elementima. Tokom kreativnog procesa je neophodno učenicima davati česte povratne informacije i strukturisane mogućnosti ne bi li se podstaklo razmišljanje i metakognicija – na primer, analiza uspešnih strana učeničkog procesa rada, identifikovanje oblasti u kojima je moguće poboljšanje i alternativnih mogućnosti, postavljanje ciljeva i identifikovanje strategija za njihovo postizanje – su elementii koji su utkani u svaku fazu kreativnog procesa.

Komunikacija i refleksija koji se javljaju tokom i nakona procesa rešavanja problema pomažu učenicima da artikuliraju i preciziraju svoje mišljenje kao i da sagledaju problem koji rešavaju iz različitih perspektiva. Korisno je davati učenicima i deskriptivne povratne informacije o njihovom radu tokom svih faza kreativnog procesa. Takvi komentari o trenutnom dostignuću učenika mogu doći ne samo od nastavnika već i od vršnjaka.

KRITIČKO-ANALITIČKO MIŠLJENJE

Proces kritičko-analitičkog mišljenja je centralni deo programa nastave i učenja programa *Muzika nade*. Učenici treba da budu navođeni kroz faze ovog procesa. Vremenom kako budu savladavali korake ovog izazovnog procesa će postajati sve nezavisniji u svojoj sposobnosti da razvijaju i izražavaju informisan odgovor i reakciju na muzičko delo. Takođe će razvijati sofisticiraniji sud u procesu kritičke analize dela koje proučavaju. Cilj je da učenici nauče da promišljeno pristupaju muzičkim delima uzdržavajući se od donošenja suda sve dok ne dobiju dovoljno informacija da ga iznesu na informisan način.

Treba naglasiti da ovaj proces ne postoji izolovano, budući da se aspekti procesa kritičke analize često koriste i tokom kreativnog procesa (npr. tokom faza revizije/prečišćavanja i razmišljanja/vrednovanja). Kritički proces analize i stvaralački proces su iz tog razloga neraskidivo povezani. Mada učenici treba da kontinuirano razvijaju svoje kritičke sposobnosti, stvaralački rad je srce programa *Muzika nade*, i većinu vremena učenici će provoditi u stvaranju i izvođenju.

Korišćenje procesa kritičke analize učenicima omogućava da:

- znalački i osetljivo reaguju na svoja i tuđa muzička umetnička dela;
- uspostavljaju veze između sopstvenih muzičkih i umetničkih iskustava, između različitih umetničkih formi, i između umetničkih dela i života ljudi i zajednica širom sveta;
- percipiraju i tumače kako elementi svake muzičke forme doprinose značenju u sviranim ili analiziranim delima;
- razvijaju, dele i argumentuju informisano lično gledište o delima iz muzičke umetnosti;
- pokazuju svest i uvažavanje važnosti muzike i drugih umetničkih grana u društvu;
- demonstriraju poštovanje na odgovarajući način kao članovi publike u formalnom i neformalnom okruženju (npr. vršnjački nastupi u učionici; poseta koncertnim dvoranama).

Nastavnici mogu da postave scenu za razvoj kritičkog razgovora i analize stvaranjem „sigurnog okruženja” za učenje u kojem se učenici osećaju slobodnim da eksperimentišu sa novim ili alternativnim pristupima i idejama. Ovo je odlična prilika da se učenici podsete da ljudi mogu različito da reaguju na isto delo. Svaka osoba donosi određenu perspektivu o muzičkoj kulturi i jedinstvenu ličnu istoriju iskustava u muzičkoj umetnosti. Reagovati na muzičku umetnost je, delimično, proces samootkrivanja. Iako učenicima možda nedostaju specifične osnovne informacije o umetnicima, istoriji umetnosti ili savremenim umetničkim praksama, njihovo sopstveno životno iskustvo, intuicija, ideje i sposobnosti kritičkog i kreativnog mišljenja su važni i relevantni aspekti njihove interakcije sa muzičkim delima svih žanrova u muzici.

PROCES RAZVOJA KRITIČKO-ANALITIČKOG MIŠLJENJA

Uloga nastavnika u procesu kritičke analize je od presudnog značaja i uključuje sledeće aspekte:

Početna reakcija

Primeri pitanja za podsticanje učeničke reakcije:

- Kakav je vaš prvi utisak?
- Na šta vas ova kompozicija podseća?
- Šta osećate? Koje emocije izaziva ovo delo?
- Šta vas zbunjuje? Koja su vaša pitanja?
- Kakve veze možete uspostaviti između ovog dela i sopstvenog iskustva ili druge umetničke forme?

Opis

Primeri pitanja za podsticanje učeničke reakcije:

- Šta čujete kada pažljivo poslušate delo?
- Šta privlači vašu pažnju?
- Šta osećate (npr. vidite, čujete, osetite) kada slušate delo?
- Šta se vama sviđa u delu? Šta primećujete (npr. elemente)?
- Koje „kvalitete“ čujete ili vidite u ovom delu (npr. snažan, ponovljeni ritam; brzi i spori pokreti gornjeg dela tela u telesnim perkusijama)?
- Šta mislite na šta je umetnik posebno obratio pažnju dok je stvarao ovo delo?)

Analiza i interpretacija

Primeri pitanja za podsticanje učeničke reakcije:

- Koji elementi se koriste u ovom delu?
- Kako su elementi organizovani, kombinovani ili raspoređeni?
- Koje ideje, osećanja i slike izaziva ovo delo?
- Šta mislite da je ideja vodilja ovog dela? (tj. šta umetnik pokušava da kaže, i zašto? ili, ukoliko je njegova kompozicija: šta si nameravao da poručiš ovim delom, i zašto?)

Izražavanje informisanog gledišta

Primeri pitanja za podsticanje učeničke reakcije:

- Šta mislite zašto je stvorio, kompozitor ovo delo? Koliko efikasno umetnik bira i kombinuje elemente da bi postigao zamišljen efekat u kompoziciji? (tj. šta radi?)
- Šta ne funkcioniše i zašto?
- Da li se vaše gledište promenilo od vaše početne reakcije? Ako jeste, kako se to promenilo?
- Šta vas je navelo da se predomislite?
- Ako se niste predomislili, možete li sada više da objasnite svoju prvu reakciju potpuno ili precizno?
- Da li je ovo važno delo? Zašto? Kako biste promenili ovo delo za drugu publiku ili poslali drugu poruku?
- Šta mislite, kakvu poruku ili značenje nosi delo?
- Kakav je po vašem mišljenju umetnikov pogled na svet?)

Razmatranje kulturnog konteksta

Teme za razgovor:

- Učenici mogu sprovesti sopstvena istraživanja zasnovana na upitima ili ih nastavnici mogu podržati kroz diskusiju i istraživanja o događajima u životu umetnika;
- društvena, politička i kulturna klima u vreme u kome je delo nastalo;
- sličnosti i razlike između konkretnih dela u prošlosti i sadašnjosti;
- način na koji muzičko delo predstavlja perspektivu pojedinca unutar određenih grupa (npr. društvena, kulturna);

- primeri drugih dela nastalih u istom periodu ili poređenje rada na sličnu temu koju su kreirali različiti umetnici u različitim vremenima i mestima;
- očekivanja i umetničke sklonosti publike u vreme nastanka dela;
- početno kritičko prihvatanje dela;
- odgovornosti publike, uključujući osnovne tačke ponašanja publike i odgovornost pojedinca da prizna lične pristrasnosti koje mogu da utiču na njegov ili njen komentar na delo (npr. kulturne predrasude ili prethodna iskustva sa muzičkom umetnošću).

Namera je da se proces koristi na fleksibilan način, uzimajući u obzir učenička prethodna iskustva i kontekst u kojem se doživljavaju različite muzičko-umetničke forme i dela. Kulturni kontekst u kojem se proces odigrava je od velikog značaja tokom celog procesa kritičke analize.

PROCENA I EVALUACIJA UČENIČKIH POSTIGNUĆA

OSNOVNA RAZMATRANJA I ISKUSTVA PROGRAMA MUZIKA NADE

Primarna svrha ocenjivanja i evaluacije je poboljšanje učenja kod učenika. Informacije prikupljene procenom znanja pomažu nastavnicima da odrede učničke snage kao i slabosti u učničkom ostvarivanju očekivanja od programa nastave i učenja u programa *Muzika nade*. Ove informacije takođe služe za usmeravanje nastavnika u prilagođavanju programa nastave i učenja i nastavnih pristupa učničkim potrebama i u proceni ukupne efikasnosti programa kroz praksu u učionici. Kako bi se osiguralo da su procena i evaluacija validne i pouzdane i da vode ka poboljšanju učenja, nastavnici programa *Muzika nade* koriste strategije koje odgovaraju aktivnostima učenja, svrsi nastave i potrebama i iskustvima učenika i koje su fer prema svim uenicima.

U ovom priručniku ćemo predstaviti opšta i specifična očekivanja programa Muzika nade za prvi od tri nivoa muzičkog programa koji uključuje solfedističko i perkusionističko muzičko opismenjavanje, razvoj vokala i telesnih perkusija i koji je ogledno sproveden u osnovnim školama „Branko Pešić”, Beograd u I, II, III, IV razredu i „Grabovac”, Obrenovac u V razredu, sa grupama učenika od kojih nijedno dete nije pohađalo časove muzike u muzičkim školama.

Rezultati oglednog sprovođenja kurikuluma „Muzika nade” u dve osnovne škole pokazali su da je moguće dostići sve ishode zadate od strane Zavoda za unapređenje znanja i vaspitanja.

TABELA POSTIGNUĆA PO KATEGORIJAMA ZNANJA I VEŠTINA

ZNANJE I RAZUMEVANJE

*Predmetni sadržaj stečen na svakom nivou učenja {**znanje**}, i shvatanje njegovog značenja i značaja {**razumevanje**}*

1. Poznavanje sadržaja (npr. činjenica, žanrova, termina, definicija, tehnika, elemenata, principa, forme, strukture, tradicija)
2. Razumevanje sadržaja (npr. koncepti, ideje, procedure, procesi, teme, odnosi među elementima, informisana mišljenja)

RAZMIŠLJANJE

Upotreba veština kritičkog i kreativnog mišljenja

1. Korišćenje veština planiranja (npr. formulisanje pitanja, generisanje ideja, prikupljanje informacija, fokusiranje, istraživanje, ocrtavanje, organizovanje i umetnička prezentacija ili projekat, brainstorming/mozganje, navođenje ciljeva u dnevniku proba, izmišljanje notacije)
2. Korišćenje veština obrade (npr. analiziranje, procenjivanje, zaključivanje, tumačenje, uređivanje, korigovanje, usavršavanje, formiranje zaključaka, otkrivanje pristrasnosti, sintetisanje zaključaka)
3. Upotreba kritičkog/kreativnog mišljenja u procesima (npr. kreativni i analitički procesi, proces projektovanja, istraživanje elemenata, rešavanje problema, refleksija, razrada, usmeni diskurs, evaluacija, kritička pismenost, metakognicija, pronalazak, kritikovanje i recenzija)

KOMUNIKACIJA

Prenošenje značenja putem različitih oblika komunikacije

1. Izražavanje i organizacija ideja i shvatanja muzičke umetnosti (npr. izražavanje ideja i osećanja pomoću pokreta, glasa, gestova, fraza, tehnike) u usmenoj i pismenoj formi (npr. jasan izraz i logička organizacija u kritičkim odgovorima na umetnička dela i informisano mišljenje)
2. Komunikacija prema segmentiranoj publici (npr. vršnjacima, odraslima, mlađoj deci) i komunikacija svrhe putem muzičke predstave
3. Upotreba konvencija - tradicija u muzici (npr. stil, artikulacija itd) i umetnički rečnik i terminologija u usmenoj i pisanoj formi

PRIMENA

Upotreba znanja i veština za uspostavljanje veza unutar i između različitih konteksta

1. Primena znanja i veština (npr. veštine izvođenja: kompozicija, koreografija, elementa principa, procesa, tehnika, strategija, muzičko-stilskih tradicija) u poznatim kontekstima (npr. vođena improvizacija, izvođenje poznatog dela)
2. Transfer znanja i veština (npr. koncepti, strategije, procesi, tehnike) u nove kontekste (npr. rad koji zahteva stilsko variranje, kreiranje originalne kompozicije, interdisciplinarni ili multidisciplinarni projekat)
3. Ostvarivanje veza unutar i između različitih konteksta (npr. Između različitih umetnosti; između umetnosti i ličnih iskustava iz sveta van škole; između kulturnih i istorijskih principa, globalni, društveni i/ili konteksti životne sredine; između umetnosti i drugih predmeta)

Tabela postignuća identifikuje četiri kategorije znanja i veština u umetnosti i u predmetu muzička kultura. Ona je standardni vodič za nastavnike koja im omogućava da donesu sud o radu učenika. Tabela postignuća je dizajnirana kao okvir koji obuhvata sva očekivanja programa nastave i učenja na svim nivoima / razredima, usmerava nastavnike kako da prate i procenjuju učenčki razvoj, pomaže im kako da pruže povratne informacije učenicima i nudi različite kategorije i kriterijume pomoću kojih se mogu oceniti i vrednovati učenici.

Kako bi se osiguralo da su procena i evaluacija validne i pouzdane i da vode učenika ka poboljšanju učenja, nastavnici moraju koristiti strategiju ocenjivanja i evaluacije koje, pored standarnih kriterijuma procenjivama znanja, se zasnivaju i na „tabeli postignuća po kategorijama znanja i veština“.

VAŽNA RAZMATRANJA ZA PLANIRANJE RAZVOJA PROGRAMA MUZIKA NADE

NASTAVNI PRISTUPI I STRATEGIJE NASTAVE

Jedan od primarnih ciljeva programa nastave i učenja programa *Muzika nade* je podsticanje dječje prirodne sklonosti da svoje ideje izraze kroz umetnost. Učenici dolaze u školu sa željom da u širokom spektru izraze svoju kreativnost. Takođe donose sa sobom svoja individualna interesovanja i sposobnosti, kao i različita lična i kulturna iskustva, što je sve imalo uticaj na njihovo već stečeno znanje o umetnosti i svetu u kojem žive. Program nastave i učenja muzičke umetnosti, posebno za učenike osnovnih škola, treba da bude prijatan i treba da bude osmišljen tako da ih podstakne da razviju doživotno interesovanje za muziku i umetnost.

Kvalitetna nastava je ključ uspeha učenika u obrazovanju. Program *Muzika nade* je zasnovan na uverenju da svi učenici mogu biti uspešni u učenju muzike. Nastavnici koji pružaju visok kvalitet instrukcija poštuju snage učenika, zaokupljaju njihovo interesovanje, identifikuju potrebe procesu učenja i stalno koriste povratne informacije i procenu za dalje planiranje nastave. Oni pojašnjavaju svrhu učenja, pomažu učenicima da aktiviraju prethodna znanja, sistematizuju po težini instrukcije i diversifikuju nastavu prema učeničkoj potrebi za individualne i većeg ili manjeg opsega grupne časove.

Posebno je važno da mlađi učenici imaju izbalansiran program koji obezbeđuje direktnu nastavu u sadržaju, i da imaju prilike da svoja znanja i veštine koriste u strukturisanim, kao i nestrukturisanim aktivnostima. Nastavnici takođe treba da planiraju načine za angažovanje učenika kao npr zajednička i vođena praksa kako bi se postepeno kretali ka višem nivou nezavisnosti i većem nivou udobnosti sa preuzimanjem rizika u savladavanju muzike.

Kada istražuju kulturni kontekst u muzičkoj umetnosti, nastavnici programa *Muzika nade* izbegavaju marginalizaciju grupe ili praćenje stereotipa pri planiranju časova. Na primer, nastavnici izbegavaju fokusiranje na umetničke forme samo iz jedne perspektive ili samo jednog stila. Izbegavaju procenjivanje nekih umetničkih oblika kao „boljih“ od drugih, preferiranje evropskih muzičkih dela ili radove muških umetnika.

Naprotiv, uključuju razmatranje umetnosti iz okoline i sveta i uključuju savremena dela živih umetnika, dok različita muzičko umetnička dela porede po temama, nameni.

Kada planiraju korišćenje prostora u učionici, nastavnici organizuju okruženje za učenje na način koji olakšava aktivnost i stimuliše kreativnost – na primer, obezbeđuju da ima dovoljno otvorenog prostora za koreografske pokrete, telesne perkusije i druge izvođačke muzičke aktivnosti.

Isto tako, nastavnici planiraju učeničke rutine kao vid efikasnog prelaza sa jedne muzičke aktivnosti na drugu, korišćenjem igara, instrumenata, materijala i vizualnih prikaza. Uz okruženje u učionici koje je udobno, šareno i stimulativno što učenicima omogućava fleksibilno grupisanje, nastavnik prikazuje rad učenika na smislen i zanimljiv način, što podstiče proces učenja i stvaralaštva učeničkih koreografija, ideja i finalno kompozicija.

Veliki deo muzičkog programa nastave i učenja programa Muzika nade treba da podstakne učenike da koriste umetnost za sopstvena istraživanja i da razumeju proces učenja i izražavaju ideje i osećanja kroz umetnost za malobrojnu publiku svojih vršnjaka u učionici.

Nastavnici programa Muzika nade su u svojoj praksi identifikovali neke od pedagoških izazova na koje su i sami tokom svojih časova morali da obrate pažnju. Osveščivanje starih navika koje su uvek izazov dostizanju učeničkih ishoda, veština i kompetencija, je dovelo do popularnog slogana: ne obuvaj „**stare cipele**“, kao i do sistematizacije uspešnih strategija učenja.

„STARE CIPELE“

Na času nastavnik previše ili predugo verbalno objašnjava zadatke, i/ili ne dozvoljava učenicima da sami dođu do odgovora.

Ne pokazuje se učeniku priznanje za uspešno ostvarene međukorake tj. ne vrednuje se dovoljno učenički rezultat tokom radnog procesa na času.

Koraci ka savladavanju gradiva nisu adekvatno razloženi na međukorake.

Nastavnička frustracija nakon neuspešne lekcije, uz postojanje minimuma radne atmosfere, nikako ne bi trebalo da bude učenička odgovornost.

Nefleksibilnost u pogledu neophodnosti improvizacije plana časa. Ako nešto nije krenulo po planu, izmeniti/adaptirati aktivnosti ili upitati učenike “kako bismo zajedno mogli ovo da poboljšamo?”

Neobjašnjavanje učenicima kako mogu da iskoriste usvojeno znanje ili čemu ono služi.

Otpor inovaciji usvajanja novih strategija učenja samo zato što je tako lakše.

Nedovoljno prepoznavanje učeničke energije na času i zadržavanje na jednom segmentu časa predugo i uporno, a radi dostizanja zamišljenog cilja.

Nedovoljno uključivanje učenika u proces - tj. ne inoformišu se učenici šta nastavnik od njih želi da postignu i kako će izgledati rezultat kojem bi trebalo da teže.

Prilikom planiranja programa nastave i učenja u programu *Muzika nade*, nastavnici uzimaju u obzir kako da pristupe odabranim strategijama čije opise možete videti u nastavku:

Analiza pristrasnosti i stereotipa

Nastavnici mogu da koriste ovu strategiju kritičkog mišljenja da bi pomogli učenicima da ispitaju nejednakosti na osnovu rase, etničke pripadnosti, pola, klase, tačke gledišta ili percepcija, i fizičkih ili mentalnih atributa pojedinaca. Učenici mogu ispitati sopstvene predrasude, kao i sistemsku diskriminaciju, i naučiti da razumeju kako društvene, političke, ekonomske, organizacione i kulturne strukture doprinose ovim percepcijama. Uz pomoć ove strategije oni uče veštine davanja kritičke procene iz neke oblasti muzičke umetnosti i postaju svesni reflektovanih predrasuda i stereotipa.

„Brainstorming” / „mozganje”

Nastavnici mogu koristiti brainstorming kao strategiju razmišljanja kako bi pomogli učenicima da generišu pitanja, ideje i primere i istraže centralnu ideju ili temu. Tokom brainstorminga, učenici dele ideje koje im padaju na pamet i bez da donose sud o njima ih beleže.

Kada uvode temu, nastavnici mogu da koriste brainstorming sesije kako bi se utvrdilo šta učenici već znaju ili žele da nauče, i da im na taj način pruže pravac za učenje i promišljanje. Brainstorming stimuliše tačno i fleksibilno razmišljanje a takođe se može koristiti za proširenje veština rešavanja problema.

Konferencija

Tokom konferencije između učenika i nastavnika, učenici mogu izvestiti o svom napretku, razmotriti probleme i rešenja, i zabeležiti dostignuća i oblasti za poboljšanje. Nastavnik može da razgovara o radu učenika u manjim grupama učenika kako bi olakšali uvide i učenje. Konferencije stoga zahtevaju atmosferu koja poziva i podržava i podstiče otvorenu diskusiju, kao i visok nivo poverenja između učesnika. Konferencije pružaju nastavnicima priliku da usmeravaju i podržavaju učenike i učenicima da pokažu svoje učenje kroz diskusiju.

Timsko učenje

Tehnika timskog učenja omogućava učenicima da rade kao tim za postizanje zajedničkog cilja. Na primer, grupa učenika može da radi zajedno da pripreme muzičku predstavu, da kreiraju umetničko delo ili da završe istraživački projekat. Pored finalnog proizvoda kojeg proizvodi grupa, važan aspekt je sam proces kooperativnog učenja i da svaki član grupe se preispita kako je funkcionisao tokom procesa učenja u grupi i proceni svoj doprinos grupnom procesu. Diskusije, liste dolazaka i liste za samoevaluaciju su neki od načina na koje učenici mogu razmišljati o procesu grupnog rada i svom učešću u njemu.

Diskusija

Diskusija je strategija saradnje kroz koju učenici istražuju svoje razmišljanje, odgovaraju na ideje, obrađuju informacije i artikulišu svoje misli u razmeni sa vršnjacima i nastavnicima. Diskusija se može koristiti za razjašnjavanje i razumevanja koncepata, ideja i informacija. Naglasak je stavljen na razgovor i slušanje jedni drugih. Kroz diskusiju, učenici mogu uspostaviti veze između ideja i iskustva, i razmišljati o raznim značenjima i tumačenjima muzičkih i literarnih tekstova i iskustava.

Eksperimentisanje

Eksperimentisanje je centralno za umetnost i često se koristi u izradi veza između konkretnog i apstraktnog. Eksperimentisanje zahteva da učenici istražuju, testiraju, rukuju instrumentima, rešavaju probleme, donose odluke i organizuju informacije na praktičan način. Eksperimentisanje takođe podstiče učenike da koriste kooperativne veštine zarad efikasnog tumačenja i saopštavanja nalaza. Eksperimentisanje poboljšava motivaciju učenika, razumevanje i aktivno uključivanje i može biti pokrenuto od strane nastavnika ili učenika.

Fokusirano istraživanje

Ovo je metod nastave u kojem učenici koriste materijale i opremu koja je dostupna u učionici, po njihovom izboru. Nastavnik posmatra i sluša dok učenici istražuju, i daje smernice po potrebi, koristeći informacije prikupljene procenom. Na primer, nastavnik može postaviti pitanje, zatražiti dublje razmišljanje, ili uvesti novi rečnik.

Slobodno istraživanje

Ovo je ključna nastavna aktivnost koju pokreću učenici, koristeći materijale koji su im dostupni u učionici, po njihovom izboru. Nastavnici posmatraju i slušaju, kao deo procenjivanja dok učenici slobodno istražuju, bez da usmeravaju proces istraživanja kao što je to slučaj tokom „fokusiranog istraživanja“.

Grafičko - vizuelna pomoćna sredstva

Upotreba vizuelnih oslonaca je posebno moćna strategija nastave. Grafička pomoćna sredstva se često nazivaju i ključnim vizuelnim elementima, i omogućavaju učenicima da razumeju i predstavljaju odnose vizuelno, a ne samo jezikom, obezbeđujući korisnu funkcionalnost u predstavljanju tekstualnog značenja. Grafičko - vizuelna pomoćna sredstva se mogu koristiti da se organizuju, uporede, analiziraju i sintetišu informacije i ideje. Ova sredstva mogu pomoći učenicima u održavanju ili podsećanju prethodnih znanja i njihovom povezivanju sa novim naučenim pojmovima kao i učvršćivanju njihovog razumevanja. Primeri uobičajenih grafičko - vizuelnih pomoćnih sredstava su: vremenski grafikon, ciklični dijagram, T-grafikon, Venov dijagram, mapa priče, tok grafikon koji pokazuje korake u zadatom procesu, vertikalne i horizontalne kolone, veb i problem-rešenje koncept. Upotreba ovih pomoćnih sredstava je izuzetno korisna kada se u početku izvodi razredna ili grupna brainstorming aktivnost. Vizuelno-grafička pomoćna sredstva obezbeđuju efikasan način prikupljanja i vizuelnog predstavljanja informacija o temi

koju će uz pomoć osmišljenog vizuelnog predstavljanja učiniti učenicima razumljivijom.

Prilikom korišćenja različitih predloženih sredstava, nastavnici treba da ukažu učenicima na korisnost pojedinih sredstava. Na primer, T-grafikon pruža idealan okvir za vizuelno predstavljanje poređenja i kontrasta, dok tok grafikona je veoma pogodan za ilustraciju uzročno-posledičnih veza. Pored toga, „problem-rešenje koncept” je odlično sredstvo za formulisanje problema, nuđenje predloga grupe rešenja i izvođenja argumentovanog zaključka zašto se određeno rešenje prihvata, a drugo odbacuje.

Vođena aktivnost

Ovo je ključna nastavna aktivnost koju pokreće nastavnik. On na osnovu prethodnih rezultata može postaviti niz pitanja, obezbediti i podstaći učenike na proširenje svog dotadašnjeg načina razmišljanja, zamoliti ih da demonstriraju poznati koncept na nov način, i podstaći ih da isprobaju novu aktivnost po istom principu.

Vođeno istraživanje

Nastavnik modelira koncept ili veštinu koja je deo većeg skupa veštine ili znanja, i vodi učenike dok vežbaju ovaj prvi korak. Proces se ponavlja sve dok učenici ne savladaju očekivana znanja i veštine časa. Ova strategija je posebno korisna za uvođenje novih veština koje se razvijaju u sekvencama.

Segmentirana timska aktivnost

Grupna aktivnost u kojoj se različiti segmenti učenja dodeljuju svakom članu manje grupe. Potom svaki član te grupa rade na tome da postanu „stručnjaci” u svom aspektu zadatka kako bi predavali to znanje ostalim članovima grupe. Ove aktivnosti slagalice guraju sve učenike da preuzmu jednaku odgovornost za ciljeve učenja grupi. U muzičkoj umetnosti, aktivnosti slagalice mogu se obavljati u komponovanju i izvođenju, slušanju i čitanju nekog dela muzičke kompozicije. U aktivnostima slagalice u procesu komponovanja i izvođenja, svaki učenik postaje član neke „stručne” grupe, koja uči određenu umetničku veštinu. Stručnjaci se potom vraćaju svom timu da razmene informacije i demonstriraju veštinu. Svaki stručnjak mora da osigurati da svi članovi grupe razumeju informacije i način izvođenja veština koju je on prethodno savladao. Sličan postupak se može pratiti za aktivnost slušanja ili čitanja.

Lateralno razmišljanje

Ovo je proces razmišljanja koji je prvi opisao Edvard di Bono, koji je prepoznao da um može sagledati probleme iz mnogih uglova i da je stoga u stanju da generišu mnoga kreativna rešenja, čak i neortodoksna. Lateralno razmišljanje uključuje razmatranje problema ili izazova iz više perspektiva, često rasklapanje elemenata i njihovo rekombinovanje na različite načine, čak i nasumično. Upotreba tkz. „bočnih” metoda razmišljanja razvijaju veštine unošenja pozitivnih i negativnih aspekata problema u prvi plan i ocenjivanje celokupne slike.

Modeliranje

Nastavnici mogu učenicima demonstrirati zadatak ili strategiju i mogu „razmišljati naglas” kako bi proces bio jasniji. Imitirajući taj model, učenici postaju svesni procedura potrebnih za izvršenje zadatka ili odabir strategije učenja.

Višestruke tačke gledišta

Nastavnici mogu ohrabriti učenike da usvoje drugačije gledište kako bi razvili svoju sposobnost kritičkog mišljenja i sagledavanja problema sa više perspektiva. U ovoj aktivnosti učenici identifikuju tačku gledišta određene osobe uzimajući u obzir njene brige i potrebe. Takođe lociraju i analiziraju informacije o osobi i rezimiraju njen položaj. Oni uče da postavljaju pitanja i analiziraju likove i da se donose zaključke ne dopuštajući da im se lična pristrasnost meša. Ova strategija se može koristiti i u komponovanju i u aktivnostima analize likova u okviru muzičkog dela.

Usmeno objašnjenje

Učenici mogu koristiti usmeno objašnjenje da razjasne razmišljanje, da opravdaju rasuđivanje, i da saopšte svoje razumevanje u bilo kom segmentu muzičke umetnosti.

Panel diskusija

Panel diskusija pruža mogućnosti studentima da ispitaju kontroverzna pitanja iz različitih perspektiva. Moderator uvodi temu, i članovi panela zatim izlažu publici pripremljenu izjavu od tri do pet minuta koji razjašnjavaju određeno gledište. Moderator olakšava publiku učešće i omogućava članovima panela da razjasne prethodne izjave ili daju nove informacije. Nakon perioda diskusije, moderator traži od svakog člana panela neki opšti zaključak ili sažeti iskaz. Teme odabrane za panel diskusiju treba da angažuje učenike intelektualno i emocionalno, omogućavajući im da koriste višeg reda veštine mišljenja dok iznose argumentovane i logične argumente.

Igra uloga

Igra uloga omogućava učenicima da simuliraju različite situacije, koristeći jezik u različite namene i za različitu publiku. Kroz igru uloga učenici mogu da vežbaju i istražuju alternativna rešenja za situacije van učionice. Strategija igranja uloga takođe omogućava učenicima da zauzmu različite perspektive na situaciju, pomažući im da razviju osetljivost i razumevanje stavljajući se u kožu drugih. Važna faza u bilo kojoj aktivnosti igranja uloga je diskusija nakon tog iskustva. Diskusija nakon igre uloga dozvoljava učenicima da analiziraju iskustvo igranja uloga i šta je naučeno u toj aktivnosti.

Učenje skiciranjem

Kroz izradu brzih skica učenici mogu da predstavljaju ideje i njihove odgovore na njih tokom ili neposredno nakon prezentacije ili održane lekcije. Oni takođe mogu da naprave beleške u slikovnom ili grafičkom

obliku dok čitaju priču ili dramu za muzičko - scenski projekat. Učenje skiciranjem se često koristi tokom iskustva slušanja ili gledanja da bi pomoglo učenicima da razumeju nove ili složene koncepte ili tehnike.

Razmisлите naglas

U strategiji razmišljanja naglas nastavnik naglas modeluje razmišljanje ili proces učenja dok ga koristi. Posebno je korisno kada učenici uče težak koncept ili kao vid jačanja procesa učenja. Razmišljanje naglas mogu izvoditi i učenici sami za sebe dok uče veštinu sa vršnjakom ili sa nastavnikom.

Razmišljaj u paru i podeli!

Tokom aktivnosti razmišljanja u paru, učenici pojedinačno razmatraju jedno pitanje ili problem, a zatim diskutuju o svojim idejama u parovima ili u maloj grupi. Zatim nastavnik poziva nekoliko učenika da podele svoje misli i ideje sa celim razredom.

Vizuelizacija

Vizuelizacija je proces stvaranja objekta, događaja ili situacije vidljivim u nečijoj mašti mentalnim konstruisanjem ili podsećanjem na određenu sliku. Nastavnici mogu koristiti vizuelizaciju sa učenicima kao vežbu u kreiranju slike procesa izvođenja muzičkog dela. Vizuelizacija omogućava učenicima da osveste proces izvođenja i svoju ulogu u njemu, te da prošire svoje kreativno razmišljanje. Vizualizacija se može koristiti i u drugim oblastima umetnosti u kojima nastavnici koriste različite vizuelne stimuluse (npr. ilustracije, fotografije, reprodukcije, video snimke, stvarne objekte, grafike) kao vid pomoći učenicima u generisanju ideja za razne vrste dela u svim umetnostima.

INTEGRISANO UČENJE

U integrisanom učenju, učenicima se pruža mogućnost da rade na susretu očekivanja i ishoda od dva ili više predmeta u okviru jedne jedinice, časa ili aktivnosti. Povezivanjem očekivanja i ishoda iz različitih predmetnih oblasti, nastavnici mogu učenicima pružiti višestruke mogućnosti da pojačaju i pokažu svoje znanje i veštine u nizu okruženja. Umetnost se može koristiti da obezbedi druge načine učenja i uspostavljanja veza. Kroz integrisano učenje, istraživanje tema, pitanja, iskustava može pružiti učenicima podsticaj kako za bavljenje umetničkim stvaralaštvom tako i za razvoj razumevanja u drugoj predmetnoj nastavi. Na primer, nastavnici mogu da povežu određena očekivanja i ishode od programa nastave i učenja iz predmeta muzičke kulture sa očekivanjima i ishodima iz predmeta društvenih nauka. Veze se mogu napraviti u brojnim oblastima, uključujući odnos između muzičkih oblika i njihovog društvenog i kulturnog konteksta u različitim vremenima i na različitim mestima širom sveta. Važnost umetnosti i uticaj promena u tehnologiju na umetnosti (npr. poboljšanja muzičkih instrumenata, upotreba

multimedijalne tehnologije). U takvoj nastavnoj jedinici učenici mogu steći uvid u značaj umetnosti za niz ljudi. Oni ne samo što mogu, na primer, da rade sa dramskim ili plesnim pokretima izvodeći dela iz baroknog perioda već mogu putem muzičkog izraza da pokažu svoje razumevanje istorijskog lika ili vizuelnog umetničkog dela, i kroz te aktivnosti razviju slike koje odražavaju njihove sopstvene ideje, vreme i mesto u društvu.

U integrisanom učenju, nastavnici treba da osmisle koja će se specifična znanja i veštine iz svakog predmeta predavati. Na primer, ako zatraže od učenika da u drami stvori scenu, nastavnik bi morao da uputi učenika u korišćenje dramskih konvencija za istraživanje mogućih motivacija kod lika u priči. U muzici bi učitelj morao uputiti učenike u elemente muzike i muzičke forme kako bi mogli da stvaraju komad raspologženja koji će pratiti priču, a ne samo odabrati postojeći komad.

Integrisano učenje takođe može biti rešenje za problem fragmentisanja i izolovanosti učenja veština – to jest, u integrisanom učenju, učenici mogu da uče i primenjuju veštine u smislenom kontekstu, ne samo da nauče kako da sviraju tehničke muzičke vežbe. U takvim kontekstima, učenici takođe mogu razviti svoju sposobnost mišljenja i rasuđivanja i prenošenja znanja i veština iz jedne predmetne oblasti u drugu.

U Srbiji ima više od 40 nacionalnih manjina koje čine oko 13 odsto ukupnog stanovništva. Oformljeni su nacionalni saveti manjina koji imaju za cilj da se manjinama olakša ostvarivanje prava na samoupravu u kulturi, obrazovanju, informisanju i službenoj upotrebi jezika i pisma. Shodno tome su u programe nastave i učenja programa Muzika nade uključene smernice usmerene na efikasnu zaštitu od diskriminacije, sa posebnim fokusom na probleme Roma, a naročito Romkinja koje su neretko višestruko diskriminisane.

Programi srpskog kao drugog jezika namenjeni su učenicima rođenim u Srbiji ili pristiglim građanima čiji je maternji jezik drugi jezik srpskog ili onog značajno drugačijeg od onog koji se koristi za nastavu u školama u Srbiji. Iako su im potrebne česte prilike da koriste srpski u školi, postoje važne obrazovne i društvene koristi povezane sa nastavkom razvoja svog maternjeg jezika dok uče srpski jezik. Nastavnici programa *Muzika nade* su ti koji podstiču roditelje da nastave da koriste maternji jezik kod kuće na bogat i raznolik način kao temelj za razvoj jezika i pismenosti na srpskom jeziku. Takođe je važno da nastavnici pronađu mogućnosti da unesu jezike učenika u učionicu, koristeći roditelje i članove zajednice kao resurs.

Kada krenu u školu, mnogi od ovih učenika ulaze u novo lingvističko i kulturno okruženje. Svi nastavnici dele odgovornost za ove učenike i funkcionalni razvoj srpskog jezika. Učenici koji uče srpski kao drugi ili dodatni jezik u školama donose bogatu raznovrsnost pozadinskog znanja i iskustvo u učionici. Jezičko i kulturno poreklo ovih učenika ne samo da podržava njihovo učenje u novom okruženju, već i postaje kulturno dobro u zajednici u učionici. Nastavnici programa Muzika nade su pronašli pozitivne načine da inkorporiraju ovu raznolikost u svoje nastavne jedinice i u školsko okruženje.

U planiranju programa za decu sa drugim lingvističkim iskustvom, nastavnici treba da prepoznaju značaj procesa orijentacije, shvatajući da svaki učenik treba da se prilagodi novom društvenom okruženju i jeziku na jedinstven način i individualnim tempom. Na primer, deca koja su u ranoj fazi savladavanja srpskog jezika učenje može proći kroz „period tišine“ tokom kojeg oni pažljivo posmatraju interakcije i fizičko okruženje

njihovog novog okruženja za učenje. Oni mogu koristiti govor tela umesto govora ili mogu da koriste svoj maternji jezik dok to ne steknu dovoljno znanja da bi bili sigurni u njihove interpretacije i odgovore na srpskom jeziku. Muzika nade u tom periodu koristi muzički jezik kao most između dva jezika uklanjajući time barijere. Učenici programa Muzika nade napreduju u bezbednom, podržavajućem i prijatnom okruženju koje im neguje samopouzdanje dok primaju fokusirane instrukcije pismenosti u kraćim formama muzičkih pesama. Individualni brzina usvajanja novog jezika utice na to da učenici kad učestvuju u aktivnostima u paru, malim grupama ili celom razredu, neki učenici od njih koriste jednu reč ili frazu za prenošenje misli, dok drugi govore prilično tečno.

Uz izlaganje srpskom jeziku u okruženju koje podržava učenje, većina učenika će prilično brzo razviti govornu tečnost, praveći veze između pojmova i veština stečenih na svom maternjem jeziku i sličnih koncepata i veština predstavljenih srpskom jeziku. Međutim, jezička tečnost nije dobar pokazatelj znanja učenika, niti njegovog rečnika ili strukture rečenice, razumevanja pročitane ili drugi aspekata znanja jezika koji igraju važnu ulogu u razvoju pismenosti i akademskom uspehu. Istraživanje je pokazalo da je većini onih koji uče novi jezik potrebno pet do sedam godina kako bi dostigli svoje vršnjake koji govore isti jezik u svojoj sposobnosti da ga koriste u akademske svrhe. Štaviše, što su deca starija kada stignu, to je više znanja i jezičkih veština koje moraju da nadoknade, kao i direktniju podršku koja im je potrebna od svojih učitelja i nastavnika.

Muzički umetnički programi doprinose rešavanju tih problema uključujući u muzički rad paletu raznorodnih vidova učenja (emocionalno, telesno, vizualno, slušno itd) i kreirajući podržavajuću atmosferu u cilju dostizanja funkcionalnog pamćenja novih reči, ispravnih rečeničnih struktura i finalno razvoja pismenosti.

EDUKACIJA O ANTIDISKRIMINACIJI U PROGRAMU

Primena antidiskriminacionih principa u obrazovanju utiče na sve aspekte školskog života. Promoviše školsku klimu koja podstiče sve učenike da rade na visokom nivou u standardima, potvrđuje vrednost svih učenika i pomaže učenima da ojačaju smisao svog identiteta i razviju pozitivnu sliku o sebi. To podstiče i nastavnike i učenike da vrednuju i pokazuju poštovanje različitosti u školi i širem društvu. Zato je potrebno da škole usvoje mere koje osiguravaju bezbedno okruženje za učenje, bez uznemiravanja, nasilja i izražavanje mržnje. Obrazovanje protiv diskriminacije ohrabruje učenike da kritički razmišljaju o sebi i drugima u svetu koje ih okružuje, kako bi promovisali pravičnost, zdrave odnose i aktivno, odgovorno građanstvo. Škole takođe imaju priliku da obezbede da interakcija između škole i zajednice odražava različitosti u lokalnoj zajednici i širem društvu. Treba uzeti u obzir različite strategije za komunikaciju i rad sa roditeljima i zajednicom iz različitih grupacija, kako bi se obezbedilo njihovo učešće u aktivnostima kao što su predstave, koncerti i razgovori sa nastavnicima. Posebna strategija komunikacije obezbeđuje veću uspešnost u komunikaciji sa roditeljima koje je društvena marginalizacija

odvojila od školskog sistema. Nastavnici programa Muzika nade čine sve da dopru do roditelja učenika i ohrabre ih kako bi se osećali prijatno u interakciji sa programom i školom koju pohađaju njihova deca.

Programi nastave i učenja u Muzici nade su inkluzivni i koriste resurse za muzička dela učenje i analizu iz širokog spektra interesovanja učenika i učenica, njihovih kultura i iskustava. Nastavnici rutinski koriste materijale koji odražavaju raznolikost srpske i svetske kulture, uključujući i one savremene naših nacionalnih manjina i obezbeđuju da učenici imaju pristup takvim materijalima. Istovremeno, stvaranje različitih oblika muzičke umetnosti, inspirisane stilovima različitih kultura, pruža mogućnosti učenicima da istraže muzičko kulturološku materiju koja se odnosi na njihov identitet.

Uloga nastavnika je da obezbedi da učenici iz manjinskih kultura budu svesni istorijskog, kulturnog i političkog konteksta tradicionalnih i netradicionalnih rodni i društvenih uloga zastupljenih u materijalu koji uče. Nastavnik treba da obrati pažnju na način na koji su manjinske grupe zastupljene u okviru muzičkog programa. U *Muzici nade* se podstiču učenici oba pola da sviraju instrumente koji su tradicionalno bili vezani za jači pol ili da vokalno izražavanje može da se bira slobodnim izborom bez suočavanja sa rodnom pristrasnošću. Muzika pruža mogućnost da nastavnik pomogne učenicima manjinskih grupa da ispitaju bogatstvo svoje kulture. Tužna činjenica je da je izvan učionice, rad žena i mnogih manjinskih grupa još uvek nedovoljno zastupljen u javnim galerijama, pozorištima, plesnim i muzičkim koncertnim salama i u svetu popularne kulture. Kao rezultat toga, ženske i manjinske perspektive u umetnosti i muzici su ograničene. Međutim, promene se dešavaju, na primer, mnoge instrumentalne muzičke grupe i orkestri održavaju audicije za nove članove iza paravana tako da ocenjivači ne mogu da kažu da li ocenjuju instrumentaliste ili instrumentalistkinje. Ipak, kako je još uvek malo žena dirigenata velikih orkestara u svetu i kako npr. u svetu plesa prevladavaju dela muških koreografa, nastavnici treba da se postaraju da učenici postanu svesni ovih pitanja pravičnosti i obezbede da se vrednuje i istražuje rad društveno-kulturnog i istorijski raznovrstnog raspona i žena i muškaraca.

Takođe, nastavnici treba da obezbede pozitivne uzore i učenicima i učenicama u oblasti koju istražuju, tako što će angažovati učenike da se zainteresuju i da ih ohrabre da razmotre mogućnosti stvaranja karijere u oblasti tradicionalno rezervisanoj za drugi pol ili većinsku naciju.

Umetnost daje i učenicima i nastavnicima jedinstven način da istraže pozitivne načine ophođenja prema negativnim društvenim i emocionalnim uticajima različitih oblika diskriminacije, kao što je rasizam, seksizam, homofobija i verska netrpeljivost, kao i posledice maltretiranja, uznemiravanja i drugih izraza nasilja i mržnje. Nastavnici mogu pomoći učenicima da povežu razumevanje koje dobijaju u vezi sa porukama koje antidiskriminatorni programi u školama imaju za cilj da prenesu. Povrh svega učenici koji nemaju obrazovne i ekonomske prilike će aktivnim angažovanjem u muzičko umetničkim programima postati motivisani, razviti sposobnost da budu u svojim zadacima uporni i da kroz svoje uspehe razviju samopouzdanje. Pored toga, učešće u muzičkom programu kao što je *Muzika nade* im daje mogućnost da razviju društvene veštine, kao što su veštine rešavanja sukoba, samokontrole i saradnje, kao i društvenu toleranciju i empatiju. Cilj programa Muzika nade je da im omogući i da ih nauči da preuzimaju kreativne rizike u okviru obezbeđenog bezbednog okruženja.

PREGLED PROGRAMA NASTAVE I UČENJA ZA OSNOVNE ŠKOLE U TRI NIVOVA

U osnovnim razredima učenici doživljavaju i istražuju elemente muzike kroz pevanje, slušanje, obradu raznih pesama, muzičko opismenjavanje, učenje rime i napeva. Njihova iskustva uključuju širok izbor snimljene i žive muzike.

Na prvom nivou učenja učenici prave veze sa ulogom muzike u njihovom životu, pevaju i sviraju uglas, stvaraju jednostavne pratnje i eksperimentišu sa pronađenim zvucima i instrumentima. Učenici će u dužem vremenskom periodu pevati unisono i dok uče da koristite obrasce zvukova koji se nalaze u govoru za stvaranje jednostavne pratnje i usvajaju jednostavnu i izmišljenu notaciju (ručni znak za notne visine prilikom pevanja skale, pojednostavljeni notni zapis za usvajanje ritma). Na kraju ovog ciklusa će izvoditi jednostavni BORDUN i KANON, osmišljavati i izvoditi zvučne pejzaže i melodije, usvojiti deo nota iz C dur skale, i početi da identifikuju i cene ulogu muzike u njihovim životima. Tokom ovog nivoa učenici se upoznaju sa perkusionističkim instrumentima i načinima brige o njima, upoznaju se sa prihvatljivim ponašanjem kad su deo publike i razvijaju sposobnost za rad sa drugima.

Na drugom nivou učenja učenici se fokusiraju na primenu svojih znanja o *elementima muzike* na izvođenje (pevanje, kretanje, sviranje instrumenata), stvaranje i slušanje. Na ovom nivou učenici produbljuju čitanje standardnog notnog zapisa u violinskom ključu, osvešćuju slušno i kognitivno postojanje intervala, lestvice i hromatskih kretanja i razvijaju svoje pevačke registre, čitaju kompleksnije perkusionističke notne zapise koristeći se telom (pucketanje prstima, pljesak dlanom, pljesak o kolena i udarac nogom), nastavljaju da stvaraju/komponuju jednostavne ritmove i melodije kao pratnju i da otkriju kako je muzika organizovana (muzički oblici). Oni takođe istražuju ključne uticaje koji utiču na muziku u našoj prošlosti i sadašnjoj kulturi, nastavljaju da kritički razmišljaju o muzici koju čuju i izvode. Otpočinju sa razvojem individualnih ciljeva i da rade u velikim i malim grupama na rešavanju muzičkih problema. Do kraja ovog nivoa trebalo bi da su u stanju da daju konstruktivne povratne informacije u vezi sa svojim i tuđim učešćem u procesu rada.

- Na **trećem nivou učenja** učenici konsoliduju svoja prethodna stečena znanja kroz slušanje, vokalno i instrumentalno izvođenje i stvaranje muzičkih fraza i manjih kompozicija. U prvom delu ovog nivoa učenici razmišljaju o svojim jakim stranama i definišu naredne korake pri stvaranju i interpretaciji muzike, analiziraju ulogu muzike u njihovim životima i načinima na koje se menjala kao odgovor na raznovrsnost istorijskih, kulturnih i drugih uticaja. Imaju mogućnost ulaska u instrumentalne ansamble i koriste muzičko znanje, muziciranje i kreativne sposobnosti za stvaranje muzičkih dela za određene namene. Razvijaju sopstveni profil učenja i primenjuju ovo znanje njihovom radu na časovima muzike. Učenici uče da grupno i individualno rešavaju muzičke probleme i demonstriraju sposobnost korišćenja logičkih argumenata za podršku analizama i stavovima o svom i tuđem radnom procesu, pokazujući poštovanje prema mišljenju i trudu drugih.

OPŠTA OČEKIVANJA PROGRAMA NASTAVE I UČENJA PRVOG NIVOVA

Do kraja prvog nivoa učenici će:

- Stvaranje (komponovanje) i izvođenje** primenjivati kreativni proces stvaranja (komponovanja) muzike u različite svrhe, koristeći elemente i tehnike muzike.
- Razmišljanje, komunikacija i analiza** primenjivati proces kritičke analize u cilju saopštavanja svojih osećanja, ideja i razumevanja kao odgovor na raznovrsne muzičke žanrove uključujući operu i mjuzikl.
- Istraživanje formi i kulturnog konteksta** demonstrirati razumevanje različitih muzičkih žanrova i stilova iz prošlosti i sadašnjosti, i njihov društveni kontekst, kao i kontekst zajednice.

GLAVNI KONCEPT PRVOG NIVOVA

Učenici će se upoznati sa elementima muzike i srodnim muzičkim pojmovima koji su odgovarajući za I nivo. Razvijaće razumevanje ovih pojmova kroz učešće u različitim muzičkim iskustvima (npr. slušanje, pevanje, kretanje, jednostavno sviranje na perkusionističkim instrumentima uz korišćenje telesnih perkusija). Učenik će čitati elementarne ritmičke ili „štapne“ znakove, vizuelne reprezentacije (duge i kratke linije), konturne obrasce na štapu od jedne linije sa ili bez zvučnog zapisa, netradicionalne oblike zapisa (npr. jednostavni simboli ritmičke notacije, jednostavna vizuelna uputstva) i tumačiti jednostavne vizuelne znakove (npr. ručni znakovi za solfedo) i predstavljati elemente sa pomoćnim materijalima.

ELEMENTI MUZIKE

- **TRAJANJE:** brzi i spori tempo; ritam naspram pulsa; dve, tri, četiri četvrtine po taktu; četvrtina nota (usmeni naziv: „ta”), osmina note (usmeni naziv: „ta-di”), četvrtinska pauza (usmeni naziv: „šš”); osminska pauza (usmeni naziv: „š”), polovina note (usmeni naziv: „ta-a”), polovinska pauza, cela nota (usmeni naziv: „ta-a-a”), cela pauza; šesnaestine (usmeni naziv „ta-ka-di-mi”); jednostavni ritmički ostinato (npr. „ta, ta, ta-di, ta”)
- **TONSKE VISINE:** visoki i niski zvukovi; unison; melodijska linija; jednostavni melodijski obrasci koji koriste note sol, mi, la, do¹ i do² (npr. „so-mi-la-so-mi-do¹-do²” obrazac visine tonova iz dečjih pesama) i korišćenje skale (npr. „do-re-mi-fa-sol)
- **DINAMIKA I DRUGI EKSPRESIVNI ZNACI:** glasno, tiho; gradacije jačine zvuka tokom slušanja muzike (npr. postaje glasnije [krešendo], postaje mekše [dekrešendo/diminuendo]); jak zvuk za notu ili takt (akcenat kao vid pulsacije); artikulacija (npr. povezano [legato], odvojeno [stakato])
- **ZVUK:** kvalitet vokala (npr. govorni glas, pevački glas), perkusije tela, kvalitet zvuka instrumenata (npr. udaraljke bez tona i visine), zvukovi iz okruženja i pronađeni zvuci, zatim klasifikacija instrumenata slušanjem njihovog zvuka (npr. duvački [drveni, limeni], žičani, elektronski, membranski, tonski udarni instrumenti)
- **TEKSTURA/HARMONIJA:** jedna melodijska linija u unisonu (monofonija), zatim melodija sa jednostavnom pratnjom (homofonija) u vidu borduna (npr. obrazac: do i sol),
- **OBLIK:** fraza, pitanje i odgovor, AB oblik, jednostavan stih i refren

Elementi časa

- Pravila ulaska u radni prostor
- Vežbe zagrevanja tela
- Čitanje nota, ritma i notnih vrednosti korišćenjem tela (telesne perkusije)
- Telesne perkusije
- Vežbe disanja i vokalize
- Pevanje nota i didaktičkih i programskih pesmica¹
- Vežbe za razvoj muzičke memorije
- „Icebreaking games”
- Uređenje prostora na kraju časa – vraćanje u prvobitni izgled

Evaluacija nastavnika

Evaluacija profesora se vrši putem:

- vođenja dosijea za svaku grupu
- samoevaluacije profesora na kraju svakog časa
- pozivanje kolega na čas, razmena iskustava i komentara

¹ Didaktičke pesme se odnose na obradu određenih notnih visina i njihovu notaciju, a program-ske pesme se odnose na namensku obradu materijala za funkcionalnu primenu stečenog znanja.

Ishodi

Učenik će po završetku prvog nivoa biti u stanju da:

Tehnički ishodi

- Prepoznaje, piše i primenjuje različite dinamičke oznake (pp - ff, crescendo i decrescendo)
- Održava ravnomerni tempo i reaguje na promene tempa
- Čita i intonira note u violinskom , tonove od c1 do a1 i notu c2
- Prepoznaje i izvodi ritmičke obrasce/cele note, polovine, četvrtine, osmine, šesnaestine, pauze (zaključno sa osminskom pauzom)
- Razlikuje oznake za artikulaciju - akcenat, staccato, legato
- Razume značenje oznaka za agogiku - accelerando/ritardando
- Prepoznaje i razlikuje tonski rod - dur i mol akord
- Prepoznaje brzine tri tempo oznake (Allegro, Andante, Adagio)
- Ravnomerno čitanje nota u različitim merama - 2/4, 3/4, 4/4

Socio-emocionalni ishodi

- Pozna je i poštuje osnovna, prethodno u okviru grupe definisana, pravila ponašanja na nastavi
- Poštuje sebe i druge (poštuje svoje i tuđe telo, poštuje svoju i tuđu svojinu, koristi pristojan rečnik, ume da se izvini i pokaže želju da popravi odnos)
- Pouzdan je i aktivno učestvuje u radnom procesu
- Shvata važnost stvaranja radne rutine

Međupredmetne kompetencije

- Lična i društvena kompetencija i kompetencija učenja
- Građanska kompetencija
- Kulturna svest i kompetencija izražavanja

Specifična očekivanja programa „Muzika nade“ iz prvog nivoa su direktno vezana za razvoj gore pobrajanih međupredmetnih kompetencija.

Specifična očekivanja

Stvaranje i izvođenje

- Peva unisono pesme i svira jednostavne melodije i pratnju za muziku iz raznih kultura, stilova, i istorijskih perioda (npr. izvođenje jednostavnog melodijskog ostinata od tri note kao podršku melodiji)
Nastavnik pita: „Koje instrumente ili pronađene zvukove bismo mogli da koristimo kao pratnju za ovu pesmu?“
- Primenjuje muzičke elemente prilikom pevanja, sviranja instrumenta i pokreta (npr. kod usvajanja notnih visina pomera telo da bi pokazao kako pojedini tonovi idu naviše, ili naniže, ili su ostali isti, i kako se povezuju formirajući melodiju)
Nastavnik pita: „Koji bi instrument iskoristio da otpратиš ovu pesmu i zašto?“
„Kako možeš da pomeraš svoje telo dok pevaš da bi pokazao različite fraze ove pesme?“
- Stvara kompozicije za određenu namenu i poznatu publiku (npr. koristi „sol“, „mi“ i „la“ da bi se stvorila melodijska fraza koja odgovara na otpevano nastavničko pitanje;
Nastavnik pita: Koje reči u našoj zajedničkoj pročitanoj pesmi

bismo mogli da iskoristimo za stvaranje ritmičkog ostinata da nas prati dok čitamo horske melodije?"

- Koristi alate i tehnike muziciranja na muzičkim nastupima (npr. korišćenje kontrolisanog disanja i opušteno ali pravo držanje tela prilikom pevanja; pokazuje svest o pravilnoj tehnici sviranja pri sviranju na instrumentima; pogađa tonske visine unutar razvijenog vokalnog opsega; pljeskom podražava prateće ritmove i održava stabilan ritam)

Nastavnik pita: „Na šta moramo da obratimo pažnju ukoliko želimo da pevamo skladno i svi zajedno?"

- Koristi simbole za predstavljanje zvukova i specifičnim zvucima predstavlja muzičke simbole (npr. usklađuje melodijsku liniju sa odgovarajućim stihovima pesme; koristi „takadimi slogovnu" metodu da usmeno predstavi trajanje nota)

Nastavnik pita: „Izvedite melodijski obrazac koji smo pevali koristeći znakove sa rukama. Na koje još načine možemo predstaviti melodiju?"

Razmišljanje, komunikacija i analiza

- Izražava svoje odgovore na muzičko izvođenje različitih kompozicija (npr. oformljen dnevnik slušanja koji nastavnik vodi za evidenciju učeničkih misli, osećanja, ideja; učenik treba da napiše ili nacrtaj svoje odgovore)

Nastavnik pita: „nacrtaj izraz lica (srećan, tužan, iznenađen) na grafikonu za predstavljanje kakva osećanja u vama budi ova muzika." „Koji životinju biste izabrali da predstavite ovu muziku koja je glasna – lava ili mač? Zašto?" „Kako mogu stihovi da vam pomognu da razumete značenje ove pesme? Opišite svojim rečima značenje pesme."

- Opisuje načine na koje se elementi muzike koriste u različite svrhe u muzici koju izvode, slušaju i komponuju (npr. trajanje: ubrzavanje tempa kao pokazatelj uzbuđenja; dinamika: stišavanje zvučnosti koje stvara osećaj opuštenosti u muzici; boja: kvalitet zvuka određenog instrumenta koje stvara određeno raspoloženje)

Nastavnik pita: „Podigni ruku kada čuješ muziku koja postaje brža. Kako to utiče na tebe i kako se tada osećaš?" „Kako različite verzije ove pesme utiču na tebe? Kako se tada osećaš? „Zašto mislite da bi trebalo da pesmu „Sijaj, sijaj zvezdo mala" tiho pevamo?"

- Identifikuje i navodi primere svojih "snaga" i "oblasti za rast" kad je u ulozi izvođača, kompozitora, tumača muzike i člana publike. (npr. podelite sa drugom šta je dobro urađeno tokom poslednjeg izvođenja, koristeći muzički rečnik)

Nastavnik pita: „Kad bi imao priliku da ponovo izvedeš ovu pesmu, šta bi ti promenio i zašto?" „Koje delove pesme smatraš izazovnim i interesantnim za pevanje? Zašto?"

Istraživanje formi i kulturnog konteksta

- Identifikuje razloge zašto ljudi prave muziku u svom svakodnevnom životu (npr. ljudi pevaju pesme koje imaju posebno značenje u njihovim porodicama; deca mogu da koriste muziku za promovisanje ekološke svesti u školi) i opisuje kontekste u kojima on izvodi muziku (npr. porodična okupljanja, važne proslave, praznici)

Nastavnik pita: „Koje pesme ti i tvoja porodica pevate u posebnim prilikama u vašem životu?"

- Identifikuje, kroz izvođenje i/ili slušanje, različite muzičke forme ili komade koji vode poreklo iz različitih kultura i zajednica (npr. „Himna Svetom Savi", „Ederlezi", „Miš poseja proju")

Nastavnik pita: „Koji dečiji film koristi ovu temu tradicionalne/klasične muzike?" „Koji dečju pesmu znamo koja potiče iz Francuske?"

VIZUELNA UPUTSTVA

Vizualna uputstva su pomoćna sredstva prezentacije važnih uputstava, kao što su srca, koja predstavljaju pulsaciju postavljena iznad notnog ili „štapnog” sistema koji predstavljaju notne vrednosti.

Vizuelna uputstva olakšavaju učenje notacije u ranim fazama.

TAKADIMI METODA

Usmena uputstva (parlato) sa ritmičkim („štapnim”) i standardnim notnim zapisom

Usmeni slogovi i ekvivalenti u ritmičkoj i standardnoj notaciji dati su u grafikonu ispod.

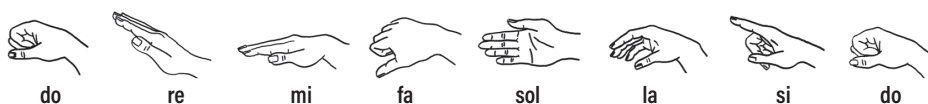
Ritmička notacija, koja se često naziva „štapna” notacija je uprošćeni oblik standardne notacije i predstavlja izuzetno korisno pomoćno sredstvo učenja.

Program „Muzika nade” na svojim časovima koristi „Takadimi” metodu kao odabranu „štapnu” verziju čitanja notnih vrednosti.

„Štapna” notacija	Standardna notacija	„Takadimi” notacija
		TA
		TA - DI
		TA-KA-DI-MI
		TA-A
		T-A-A-A
		TA-DI-MI
		TA-KA-DI
		TAA -DI
		1. Sinkopa 2. TA-DI-DI
		TA-MI
		ŠŠ

SOLFEDO PEVANJE C DUR LESTVICE UZ POKAZIVANJE RUKOM

U nastavne svrhe: znakovi se obično postavljaju odozdo prema gore (na ilustraciji sa leva na desno), tako da bi učenici povezali rast visine tona sa podizanjem njihovih ruku u vazduhu dok pevaju i sami pokazuju iste znakove rukama.

NOTNE BELEŠKE

The page contains ten sets of musical staves, each consisting of five red lines. These staves are arranged in two columns of five. Each set of staves is separated from the next by a thick black horizontal line. The first set of staves is positioned at the top of the page, and the last set is at the bottom.

Podstaci kreativnost i autorsko muzičko izražavanje kod učenika i dovesti ga do toga da formuliše i saopštava svoje uvide, istovremeno razvijajući umetničke veštine i estetsko prosuđivanje, je uzuzetna nagrada svakom nastavniku.

Kurikulum programa „Muzika nade” ima za cilj da osnaži nastavnike koji će sutra motivisati učenike da rizikuju, da rešavaju probleme na kreativan način i da se oslanjaju na sopstvenu snalažljivost kad predstavljaju i koriste nove ideje.

Negovanje ljubavi prema umetnosti i muzici kod učenika, čak i ako ne nameravaju da budu profesionalni umetnici i samo da bi obogatili svoje buduće umetničko iskustvo kao članovi publike i razvili svoj autentičan glas je ujedno i kredo programa Muzika nade.

Muzika nade želi da se zahvali mentorima i nastavnicima u programu Muzika nade Dijani Opačić Nikolić, Francis Galjardi, Manuelu Delgadu, Aleksandru Raduloviću, Ana Stašić, Radmili Knežević i Biljani Simenović koji su sa svojim znanjem i praktičnim radom učestvovali u realizaciji kurikuluma programa „Muzika nade” koji je svojevrsni vodič za nastavnike muzike i muzičke kulture.

„Ova brošura je delimično finansirana grantom iz Stejt departmenta Sjedinjenih Država. Mišljenja, nalazi i zaključci navedeni ovde su autorovi i ne odražavaju nužno stav Stejt departmenta Sjedinjenih Država.”

muzikanade.rs